

Hendi Péter

A menekvő

TÁVOLBAN kanyarog már a tündérvonat, és a tündérlányok kékfátyol mosolyát se látni már. Ne sajnáld hát,

ki ökölbe szorult kezekkel állsz ott,

kinek szája újra megtelt az elégedetlenség édes gyümölcsével,

ki visszakaptad elaltatott hiányérzeted,

ki magadat is szívesen tekintenéd bűnösnek, mert érzed már, ügyedben nincsen bűnös,

ki újra belátod, nem rólad szólt az édes mese, te másfele jársz,

ki szabadon ábrándozhatsz arról, mit elérned sosem szabad,

kinek sokan őrzik sikertelenségét, dühöngj, csak dühöngj, mert ha abbahagyod... jaj, mi lesz akkor veled,

ki a mesékbe nem kellesz hősnek...

Felébredéskor a napsugarak éppen arcodat érik. A rádióban a sípoló jelzés szól: hét óra. Alvás közben átmelegedett testedet kellemes hűvösség önti el. Egy pillanatig öntudatlanul örülsz a friss reggelnek, a zsibbadt karodnak és arcodnak. Mégis sikerült elaludnod. Homályosan emlékszel még a fullasztó éjszakára, a konokul ébren tartó gondolatokra. Diadalt érzel. A reggel annyira kellemes és ártatlan, hogy elhiszed, nincs semmi baj, éjszaka sikerült mindent megölnöd, nem lopakodik utánad semmi.

De ez csak rövid ideig tart. A rádióban még el sem kezdődnek a hírek, kedvtelenséged máris visszatér. A test ébredését gyorsan követi az értelem, a bódultság megszűnik, a zsibbadtságot nem érzed, az ágyban már csak lustaságodat találod, a felkeléssel megint elkéstél. A reggel már nem tud becsapni, és a hirtelen változás tompa felismerést hoz, kezdődik a nap.

Apád, miután a rádiót bekapcsolta, a reggelit is behozta már. Hét előtt öt perccel ébreszt, és előzőleg mindent elrendez, ami a felkelést könnyebbé teszi. Arra gondolsz, mégiscsak jó dolgod van. Bemész az egyetemre, ott eltöltesz négy-öt órát, és utána azt csinálsz, amit akarsz. Talán semmi okod se lenne panaszkodni. Akkor hát miért? És ez a miért az első teher abban a hátizsákban, melyet a nap folyamán majd hátadon

kell cipelned. Még egyszer az ébredésre gondolsz, a kellemes érzést szeretnéd visszaszerezni, de nem sikerül.

Öt perce sincs még, hogy felébredtél, milyen fanyar máris minden! A párnádon észreveszed az újságot. Kezedbe veszed, ránézel, és leejted az ágyad mellé.

Hirtelen eszedbe jut, hogy tegnapról maradt még egy cigarettád. Felkönyökölsz, és keresni kezded. Nem nehéz megtalálni, ott van a rádión, benne a dobozban. Valóban, csak egy van. Kiveszed, aztán összegyűröd a dobozt, és a szoba másik sarkába hajítod. Éppen sikerül eltalálnod a rést a szekrény és az íróasztal között. A gyufát viszont nem találod sehol. Nézed a rádión, az íróasztalon, az ágyad mögött – sehol sincs. Az ágyad mögött, a parkettán ujjnyi vastag hamutengerben cigarettacsutkák és elhasznált gyufaszálak révedeznek. Sokat dohányzol mostanában.

Megint körbenézel. Nézed a rádiót, az íróasztalt, a szekrényt, a takaródat, a manzárdszoba keskeny ablakain át a világoskék eget, a szoba levegőjének napsugarakkal megvilágított sávját. Eszedbe jut, hogy a gyufát kerested. Nézed megint a rádiót, kezeddel felforgatod rajta a könyveket, képesújságokat. Megnézed az állvány alatt is. Sehol. A gyufa eltűnt. Rögtön felmerül a megoldás: elvitték. Apád vitte el. Dühösen levegőt veszel, mintha valakinek azt akarnád mondani, hogy hagyjon békén. Bosszúsan nézel magad elé. A cigarettát beteszed a szádba, majd kiveszed, hiszen nem tudsz rágyújtani, aztán a szádba veszed és szívogatod, csak úgy. Végre bejön apád. Amióta az eszedet tudod, mindig ugyanaz a nyájasság. Már az első pillanat elriaszt, rögtön védekezned kell. És mindig valami sajnálatot érzel, és keserű tehetetlenséget.

– Felébredtél? – kérdezi.

Ilyenkor vissza kell mosolyognod, hogy igen. Nem tudsz mást tenni, belülről jön ez a parancs. Szabadulni a kínos vitáktól, a rád ragadó félmondatoktól. Nem tehetsz mást. És ahogy mosolyogsz, az arcod már fáj.

– Te vitted ki a gyufát?

És látod, vagy csak látni véled, hogy a cigarettáról eszébe jut a nikotin ártalmasságáról való érveléseinek egész sora. Eszébe jut a veszekedés; amikor először látta, hogy dohányzol. Felújul a lassan már lecsillapult kétségbeesése. Most már csak vicces célozgatásokra és az orvosi kutatás egy-két új eredményének elmondására van ereje. Időnként megemlíti, hogy egyik vagy másik ismerősének az ismerőse tüdőrákot

kapott vagy meggyógyulhatna, ha le tudna szokni a cigarettáról. De most más is eszébe jut.

– Mutasd a kezedet – mondja békülékenyen.

Most már kétszeresen dühít, hogy kivitte a gyufát. Ha nem viszi ki, akkor ez nem kerülhetett volna szóba.

– Nem mutatom... Nincs semmi...

Ebbe kénytelen belenyugodni, megy a gyufáért. De amikor a kezedbe adja, mosolyba rejtve megjegyzi:

– Reggeli előtt nem tesz jót a cigaretta.

– Tudom – mondod, és magad is csodálkozol rajta, hogy nem gyújtasz rá. Öledbe veszed a tálcát, hogy hozzáláss a reggelihez. Közben fél szemmel látod, hogy apád a kezedet figyeli, a bal csuklódat. Úgy fordítod, hogy ne lássa. Ezt észreveszi. Zavarbajön, el akarja terelni a figyelmedet.

– Nem borotválkozol? – kérdezi.

– Nem nagyon.

– Aztán siess, nehogy elaludjál. Az egyetemen megjegyzik azt, aki elkésik. Nem egy jó pont.

– Nem fogok elkésni.

– Na, jó. Szedd össze magad. Friss legyél, és jókedvű.

Erre nem lehet mit szólni. Kenyér, töpörtyű savanyúsággal és tea a reggelid. A sótartó is ott van a tálcán. Apád figyelmét semmi se kerüli el. Evés közben felnézel, és látod, hogy már menne. Ilyenkor már el szokott indulni. Valamiért mégsem indul. Előre tudod, hogy mi az.

– Na, én elmegyek. Legközelebb ne maradj fenn olyan sokáig. Nincs értelme éjjel kettőig olvasni, ébren lenni. Mindennek az alapja, hogy kialudd magad. Igen, erre gondoltál. Tudtad, hogy erről lesz szó. Tegnap este is erről vitatkoztatok. Különben nem szoktál apáddal vitatkozni. Eleve reménytelen, de tegnap valahogy olyan hangulatban voltál. Azt gondoltad, nem számít, de ma már nem akarod újrakezdeni.

– Olvasd el azt a feliratot.

Apád követi a tekinteted, és bólint, hogy megvan. Belsőzsebéből talán csak megszokásból veszi elő a szemüvegét, orra elé tartja, úgy olvassa el a ceruzával felírt szavakat:

KÖNNYEKKEL ÉN NEM TUDOK VITATKOZNI

– Na, jól van. Nem vitatkozunk... de... semmi sem ér annyit...

Szerettél volna nyugodt maradni, de amikor az ezerszer elmondott szavakat hallod, ellenállhatatlan türelmetlenség fog el. Haragot érzel, de mosolyogsz.

– Tudom, hogy te életművész vagy – mondod, és rögtön megbánod.

A beszélgetést már nem lehet félbehagyni. Apád megint befejezi a mondókáját. Te vagy az oka. Miért vitatkoztál vele tegnap? Miért nem hagytad abba, ha tudod, hogy úgysem juttok semmire?

Minden kérdésre tehetetlenséged érzése a válasz. Most apád nélkül is fel tudod bosszantani magad. Tegnap vitatkoztatok. Tehetetlenül ültél a széken, nem tudtál már ellentmondani. Szomorú lettél, úgy érezted, apádnak van igaza. Ő ezt észrevette, és beszélt, beszélt. A tömény jóság úgy lepte el a szobát, mint olykor nővéred körömlakkjának szaga. Mindkettőtől émelygés támad a gyomrodban. Érezted, semmit sem tudsz megmagyarázni. Apád szavai megbénítottak benned valamit, a bosszúsághoz sem volt erőd. És közben a tapasztalt idősebb, szent meggyőződésre jutott, hogy fia kedvtelensége pusztán a kor divatos betegsége, és ő hivatott arra, hogy ezen segítsen. Ültél a széken, nem figyeltél apádra, de világosan láttad, mi történik körülötted.

– Nekem van a világon a legjobb apám – gondoltad kétségbeesetten.

A fejed zúgni kezdett, vártad már, hogy vége legyen. Ígéretet is tettél. És most talán hónapokig is fog ez tartani. Hónapokig kell tűrnöd sajnálkozó jóindulatát, napsütéses arcát, fáradozásait, hogy minél több mosolyt csaljon ki belőled, és mindig kipihentnek és erősnek lásson. Melegen fejeződött be a beszélgetés. Apád boldog volt, te pedig bementél a szobádba, és felírtad a falra, hogy könnyekkel te nem tudsz vitatkozni.

– Megérdemlem – gondolod most, miközben megfeszült arcizmokkal nézed az íróasztalt, és megadóan várod, hogy apád folytassa.

És apád folytatja:

– Mindenki lehet életművész. Pihend ki magad, borotválkozz meg! Kelj fel időben, ne kelljen rohannod az egyetemre – és még bizonytalanul hozzáteszi: – Szeretném, ha elvégeznéd, ha már elkezdted.

Hát már ez is! Szólni akarsz, de apád sietve megelőz:

– Tudom, ezt hagyjuk – és utánozni próbálja, ahogy mondani szoktad.

Szeretnél már rágyújtani arra a cigarettára, de most apád előtt valami visszatart. Mi tart vissza? A dohányzás már régi dolog, napjában többször is rágyújtasz előtte, és most mégis, nem akarod. Inkább kivárod azt az egy percet. Apádnak már indulnia kellene. De még nem megy. Behozza az órát, leteszi az asztalra, aztán a zsebéből még elővesz két forintot, odateszi a már ott lévő négy forint mellé. Ezen mosolyognod

kell. Minden tőle telhetőt megtesz, hogy zavartalanul kezdhesd el új életed. Ma nagyon nehezen indul el. Mégis rágyújtasz.

– Reggeli után jólesik egy cigaretta. Ez érthető – idézed apádat, és amíg mosolyogsz, enyhe undort érzel.

Apád az órára néz, és hirtelen, mintha csak véletlenül jutna eszébe, elsiet.

Megkönnyebbülésed után már az első pillanatot kihasználod. Hanyatt fekszel. Élvezni akarod a napsütéses szobát, hogy még csak reggel van, és a nap hiába tolakszik eléd, te nem veszel róla tudomást. Felfelé fújod a cigarettafüstöt, bele a napsugarakba, nézegeted a kékes barna füst színváltozásait. A hamut a földre vered. Fölötted úszik a füst, és ahogy elnyújtózva fekszel, számodra nincs is más. Megpróbálsz karikákat fújni – nem sikerül. Nem baj.

De a kellemes érzés csak pillanatokig tart, hamar vége szakad. Hallod már az óra ketyegését, látod a mutatókat: negyed múlt öt perccel. Ha nyolcra akarsz bemenni, most kell felkelned. Ez az első gondolatod, és ettől megváltozik minden. A nyújtózás, a napsugár, a füst, a cigaretta háttérbe szorul. A cigaretta már nem ízlik úgy, most már sietve szívod. Bemész ma nyolcra, ezt már tegnap elhatároztad. Ma még bemész.
A hamutartót nem találod.

Persze, már az éjjel sem volt meg. A csutkát elnyomod a falon, és leejted a többi közé.

Mielőtt bemész a fürdőszobába, tornázni szeretnél. Kinyitod az ablakot, félmeztelenül állsz a friss levegőben.

– Friss legyél, és jókedvű!

Mélyeket lélegzel, nézed az eget, és nem tudsz tornázni. Egy-két karhúzás után abbahagyod. Régen volt már, hogy reggelente tornáztál, akkor se csináltad sokáig. Nézed az eget. Semmire sem gondolsz, mégis úgy tűnik, fejedben folytatódik a gomolygás. Gondolataid mint hosszú karok nyúlnak bele a kék végtelenbe, és folytatódik a hajsza: megfogni a megfoghatatlant. Kettőt-hármat lendítesz még a karodon, de nem. Nem tudsz tornázni. Majd legközelebb, gondolod, és rögtön utána lappangó jókedvet érzel, mintha kinevetnéd magad. Te soha nem fogsz ez előtt az ablak előtt tornázni. Tulajdonképpen nem is akarod. Mit is kezdenél te a százméteres síkfutó kicsattanó egészségével? Nem, nem, a torna csalás lenne. Nagy szerencse, hogy erre idejében rájöttél. Jóleső könnyűséget érzel, de a zuhany alatt már azt is elveszted. Hiába csavarod hidegre, melegre, hidegre a csapot, hiába dörzsölöd törülközővel erősen a bőrödet, mindezt csak a tested érzi. Jólesik, de rögtön vége is van. A hajsza folytatódik, és te nem menekülhetsz. De ezt nem hiszed igazán.

Lassan már egyetlen gondolatodnak sem tudsz hinni. Az élet annyi, mint tehetetlenül figyelni kettősségünk reménytelen arcát. De ezt sem hiszed.

A nagytükör előtt kedvetlenül észreveszed, hogy hajadban, a választék végén, az a jól ismert kis hajcsomó már megint szemtelenül felfelé áll. Ujjaddal próbálgatod eligazítani, tanulmányozod, melyik oldalra tartozhat. Akármerre simítod, mindig pimaszul visszaugrik. Egyik fele valószínűleg jobbra, a másik balra tartozik. Szét akarod választani, de nem sikerül. Kezd már bosszantani. Vizes hajkefével könnyen el tudnád intézni, de az nem lenne sportszerű. Ilyesmiből te nem csinálsz nagy ügyet. De még mindig ott állsz a tükör előtt. Nem bírsz ezzel a hajcsomóval, és még csak le sem tudod tagadni, szeretnéd, ha rendesen állna. És most már itt az újabb miért. Mint valami incselkedő kölyök, szól benned a hang:

– Hát mégis? Mégis van valami?

Mosolyognál, de nem. Nincs semmi, téged nem érdekel. Mintha csak egy legyet akarnál agyonütni, két ujjaddal bosszúsan ráütsz az ágaskodó hajcsomóra, s az lassan megint felemelkedik. Dühösen vállat vonsz, és otthagyod képmásodat.

De most már megint őrá gondolsz. A szobádban sokáig nézegeted a fényképét. Most megint úgy érzed, hogy sajnálod, de ez is hihetetlenül hangzik. El kell végre döntened, mi is történik. Most kell eldöntened, mert később képtelen leszel rá. Szóval sajnálod. Ez áll legközelebb a valósághoz, és az is, hogy magadat sem becsülheted sokra ebben a játékban. Pár napja látod már, hogyan fogy erőd.

Két héttel ezelőtt adott neked egy kis kék virágot. Azt mondta, nagyon szereti ezt a virágot, tele van vele a kertjük, de nem is tudja, miért tépte le. Csak úgy, minden gondolat nélkül letépte, és odaadta neked. Emlékszel, akkor nem tudtad elnyomni gyomrod könyörtelen jelzését, de nem szóltál. A kis virágot betetted az egyik könyvedbe, és öt perc múlva el is felejtetted.

Néha úgy tűnik, hogy az egész három hét, mióta egymás mellett ültök az egyetemen, a mély tekintetváltások, a szótlan beszélgetések és könnyű érintések, a szavakba rejtett hallgatások, mindez nem volt más, mint egyetlen, nagyon ravasz, ki nem mondott hazugság.

A kis virágot tegnap véletlenül megtaláltad a könyvedben. Kivetted, és most itt van előtted az asztalon. Már egészen elvesztette a színét. Becsomagolod egy kis celofánpapírba, és feltűzöd a falra, a fényképe mellé. Ahogy nézed a kettőt egymás mellett, egyre jobban kezded érezni, hogy nagyon ostoba voltál, és ennek talán még nincs is vége. Színtelen már a kis virág. Bizonytalan örömmel arra gondolsz,

hogy egyszer, talán nem is olyan soká, az egész három hétből, egy szóból, egy mosolyból, egy mozdulatból nem marad meg más, csak ez itt a falon. Milyen egyszerű lesz minden!

De most még semmi sem egyszerű. Megint becsaptad magad, nem találtad meg azt, amit kerestél. Már biztos vagy benne, hogy valamit elrontottál, és nincs vége. Te magad akarod most már folytatni. Folytatni, bármi is történjen. Ma beszélni fogsz vele. És világossá válik előtted, amit ébredés óta még nem mondtál ki: Félsz ettől a naptól. Félsz.

Már háromnegyed nyolc – csak kilencre mész be. És ott fogsz ülni mellette, nyugtalan haraggal, önmagaddal vitatkozva. De hát, szerelmes vagy te? Nem, ezt nem hiszed. Csupán szeretnek, és nem tudod érezni, hogy mi történik körülötted. A holnapra gondolsz, amit nem lehet elkerülni. Arra, hogy vége lesz, és neked fájni fog. Biztosan fájni fog. Őrülten fogsz kapaszkodni és rohanni olyasmi után, ami soha nem volt a tiéd. Nem fogod megérteni, hogy bár semmit sem vesztettél, valamit mégis elvesztettél. És jön majd az önámítás, az erőfeszítés, hogy a tegnapok elvesztése után összebékítsd magad a sértődött holnapokkal. Csak őszinte tudnál lenni önmagadhoz!

Bizonytalanul lebegsz a jelenben. Mi lesz holnap, ha most elég egy mosoly, és te már önmagadnak sem hiszel? Minden felborul benned. Nem is olyan rég még azt hitted, szilárd talajon állsz, és most egyszerre inogni kezd minden. Semmiben sem tudsz megkapaszkodni. Amit hónapok és évek alatt gondosan felépítettél magadnak, már nem nyújt számodra védelmet. Romba dőlnek a rozoga felhőkarcolók, gondolod, és a grafitceruzával rögtön fel is írod a falra.

Nézegetni kezded a szobádat. Az ágyad mellett húszcentis betűkkel feketéllik a szó: NIHIL. Alatta egy másik felirat: TWIST és egy-két kép a tvisztelő ifjúságról. Legfelül, körös-körül színes, absztrakt festmények. Másik felirat: SOLO. A Balaton térképe, rajta elszórtan világsztárok. CSODÁLATOS DOLOG AZ ÉLET, ÖNÉ IS MEGÉRDEMLI, HOGY BIZTOSÍTSA – hirdeti egy plakát. Az íróasztal felett gépelt papírlapok: versek. Képeslapok a Balatonról. Emlékek a nyárról. Vékony cérnaszalon törött pingponglabda lóg. Fénykép a francia lányról. Lucienne-nek hívták. A LIFT NEM MŰKÖDIK. Fekete és színes feliratok. Idézetek: Miller, Dürrenmatt, Sartre, Graham Greene. És ahol van még egy kis hely, ott színes foltok olajfestékkel. A NIHIL felirat mellett tussal pingált csontváz, mellette ijedt férfi. Az ijedt férfi köszön: „Tiszteletem, Sir!" A Sir rá se néz, csak annyit mond: „Szervusz, kérlek". A csontváz a halál szimbóluma. Szavai mellett keresztek, temető. A rajzcíme: „Két úriember".

Ahogy a falakat nézed, arra gondolsz, most minden ijesztően változik. Egyszer talán a falak is. Hol találod akkor nyugalmadat?

Nyolc óra. Az egyetemen most kezdődik az előadás.

Ő már ott van. Dezső is ott van, csak te hiányzol. Előtted a nap. Nincs kedved ott ülni mellette. Nem látod értelmét találkozni vele, hogy eltöltsetek egymással néhány fullasztó órát, és elváláskor ostobán, tehetetlenül álljál az emberek között, azzal a szent meggyőződéssel, hogy valamit meg kellett volna fognod. Annak sincs értelme, hogy bemenj az egyetemre, ha nem tudsz figyelni. Tolongás a villamoson. Lassan vánszorog az a rohadt negyvenhetes.

Délutánonként, amikor még nem kell villanyt gyújtani, olyan rideg a szobád. Ha nem vagy vele, egyszerre nem tudod, mihez kezdj, de nem mintha olyan fontos lenne. Akkor miért? Mégis miért?

És nem volt még olyan éjszaka, hogy apád ne biztatott volna legalább kétszer a lefekvésre. És anyád időnként megkérdi, nem nehéz-e nagyon az egyetem, és reggelenként kitesz négy forintot az asztalodra, és lelkedre köti, hogy ne cigarettát vegyél rajta, hanem tejet és szendvicset. Még szerencse, hogy van büfé az egyetemen. És időnként apád is ad pénzt, hogy ne éhezz, és ne szomorkodj. Szombatonként mindig kapsz húsz forintot, hadd szórakozzon a fiú. Igen, ők áldozatot hoznak érted, és te nem tudsz figyelni az egyetemen. Hiába. Képtelen vagy rá. És a szürke délutánok, amikor várod a villamost, várod, várod, de nem jön. Gyalog indulsz el. A két megálló között jársz, amikor a villamos elmegy. De a megállóhoz érve megint csak várnod kell. Jön, de nem tudsz rá felszállni. Képtelen lennél tolongani. Megint vársz, és megint elindulsz. Gyalog a hídon át. Csak végre hazaérnél már! És otthon holtfáradtan fekszel az ágyadon, és arra gondolsz, nincs ez jól, de hogyan lehetne másképp. És várod anyádat. Ő hozza az ebédet, fél hatkor érkezik. Nézed a falakat, képeket, a feliratokat. Nézed a fényképét, és töprengésed, hogy szereted-e, felülmúl minden ostobaságot.

És ahogy végig gondolod, már nem érzel lelkiismeret-furdalást. Ez nem divatos betegség, és nem filozófiai tévút. Így élsz, nem tudsz más arcot vágni hozzá. Senkit sem okolsz, elhiszed, hogy mindenről egyedül te tehetsz, csak téged hagyjanak békén.

Persze ez sem ilyen egyszerű.

Leverten indulsz az egyetemre.

Részlet Hendi Péter A baleset hetedik áldozata című könyvéből
L' Harmattan Kiadó, 2019.